

Parashat Bereshit **Ruler or Leader** **Rabbi Shai Finkelstein**

בראשית פרק א פסוק כו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-

הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ.

רד"ק בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

ויאמר אלהים נעשה אדם - בשארי ברואי מטה אמר תדשא הארץ, ישרצו המים, תוצא הארץ, וכשבא לברוא את האדם שהוא המורכב באחרות אמר נעשה אדם; ולמעלת האדם ולכבודו בראו באחרונה להודיע שכל נבראי מטה נבראו בעבורו, ושמוהו אדון על כולם;

וירדו בדגת הים - להודיע כי כל נבראי מטה לא נבראו אלא בעבור אדם ושיהיה הוא בשכלו מלך ומושל עליהם, שאם לא כן לא היה בעולם השפל מי שיכיר מי בראו; ... וירדו כי הממשלה והשררה לאדם בברואים בשני חלקיו בכח השכל לחשוב מחשבות איך ירדה בהם, ובכח הגוף בתכונת ידו שנעשו בתכונת נפלאות לעשות בהם כל מלאכת מחשבת מה שאין כן בשאר הנבראים; ויאמר גם כן וירדו עליו ועל התולדות העתידות לצאת ממנו שיהיו יותר צריכים להם ושיאכלו את בשרם, כי עד המבול לא אכלו בשר ולא היו צריכים לבהמה ולחיה אלא למלאכה, והעוף לבצים ולנוצה, והצאן לחלב ולגיוזה, והדגים לא היו צריכים להם אלא מהמבול ואילך, אם כן מה שאמר וירדו בדגת הים לא אמר אלא על הדורות מהמבול ואילך.

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

וירדו בדגת הים - יש בלשון הזה לשון רידוי ולשון ירידה, זכה רודה בחיות ובבהמות, לא זכה נעשה ירוד לפנייהם והחיה מושלת בו.

רמב"ן בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

ובכל הארץ - שימשלו בארץ עצמה לעקור ולנתוץ ולחפור ולחצוב נחשת וברזל. ולשון "רדייה" ממשלת האדון בעבדו.

רש"ר הירש בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

כל שאר הברואים נזכרו רק בעת בריאתם, ואילו האדם נזכר עוד בטרם נברא. כביכול, הבריאה עומדת על עמדה; והבורא מודיע לעולם - על רצונו לברוא "אדם". הן "אדם" זה ישלוט בעולם כשליט וכמנהיג מאת ה'. עתה מכינים את העולם לקראת בוא אדוניו. במובן זה יש להבין גם את לשון הרבים של "נעשה". הן זו משמעותה המקורית של לשון רבים, המשמשת כלשון של כבוד (pluralis majestatis). מלך בשר ודם, המצוה בלשון רבים, רומז בכך על טיב שלטונו: אין הוא מצוה על פי רצונו האישי ולמען טובתו האישית, אלא הוא רואה את עצמו קשור אל עמו; הוא גוזר גזירות ומתקין תקנות רק לטובת הכלל ושלומם. הוא גוזר על הרבים - כנציגם של הרבים. וכן הדבר גם כאן: הבורא מכריז על שלטון האדם - לטובת העולם ומדאגה לייעודו.

...ואכן, זה מעמדו של אדם ביחס לבעלי החיים: תפקידו איננו להכניע כלה את כולם. אולי יש בחינות לארץ וליצוריה, המופקעות מתחום שלטונו; מבחינות אלה הרי הם תכלית לעצמם. אך תפקידו של אדם לרדות "בם" - לא "אותם"; עליו להפעיל את שלטונו בכל בעלי החיים, בהם ובארץ עצמה; בבואו לקיים את תפקידו כאדם ישלול מהם מקצת מחירותם ויביאם לידו חלקית. אם ישלוט ביצורים כ"אדם" - בצלם אלהים ובדמותו - ברצון יקבלו את עול שלטונו; שלטונו איננו שעבוד והשפלה, אלא עילוי להם ושיתופם בחירות האלהית. העולם כולו ייכנע ברצון לאדם הטהור העובד את בוראו. אך אם ינצל האדם את מעמדו לרעה, ולא ישלוט ביצורים כ"אדם" - כנציג ובא כח לאל - , אלא בכוח ובעוצם ידו, לא ברצון ייכנעו לו בעלי החיים. וכך הורו חכמינו: "את שהוא בצלמנו כדמותנו וירדו, את שאינו בצלמנו כדמותנו וירדו; זכו וירדו, לא זכו וירדו" (בראשית רבה ח, יב).

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מ עמוד א

דאמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר: ונתת עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קסז סעיף ו

יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה; ואם שח, צריך לחזור ולברך א"כ היתה השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו, כגון שבירך על הפת וקודם שאכל אמר הביאו מלח או ליפתן תנו לפלוני לאכול, תנו מאכל לבהמה וכיוצא באלו, א"צ לברך.

הרב קוק, תזון הצמחונות

לא הותר בשר לאדם הראשון:

אין ספק לכל איש משכיל והוגה דעות, שהרדיה האמורה בתורה "וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרומש על הארץ" איננה מכוונת לרדיה של מושל עריץ המתעמר בעמו ועבדיו רק להפיק חפצו הפרטי ושרירות לבו; חלילה לחק עבדות מכוער כזה שיהיה חתום בחותם נצחי בעולמו של ד', הטוב לכל ורחמיו על כל מעשיו, שאמר "עולם חסד יבנה", וביותר, שכבר העידה תורה, שפעם אחת התאוששה האנושות בכללה להתנשא אל מצב המוסר הרם הזה, כפירושם של חז"ל בכתובים המוכיחים שאדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה "הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע, לכם יהיה לאכלה". רק אחר שבאו בני נח, אחרי המבול, הוא שהותרה להם "כירק עשב נתתי לכם את כל". ומעתה, האפשר הוא לצייר שתהיה נאבדת לנצח טובה מוסרית רבת ערך שכבר היתה במציאות נחלה לאנושות? על אלה וכיוצא באלה נאמר: "אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק". העתיד הוא ירחיב צעדינו ויוציאנו מן השאלה המסובכת הזאת.